

על זכרון קולקטיבי הרב מואיז נבון

Lucy Dawidowicz [1915-1990, American Historian], What is the Use of Jewish History, p4

Every people, every nation has used its history to justify itself in its own eyes and in the sight of the world. But surely no people has used its history for such a variety of national purposes as have the Jews.... Memory is the very stuff that constitutes history. The earliest Jewish records, the Five Books of Moses, resound with the word *זְכוֹר*, with the concept of memory and remembrance.

סידור תפילה, סוף שחרית (בסידור הגר"א – מבוסס על כתבי החיד"א)

יש להשתדל לומר עשר זכירות בכל יום, שבזה מקיים כמה מצוות עשה מן התורה, ברגעים אחדים, ויאמרם לאט ובהתבוננות. לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, הריני בא לקיים מצות עשר זכירות שיש לזכור בכל יום, ואלו הן:

א. יציאת מצרים.

שמות פרק יג (ג) ויאמר משה אל העם **זְכוֹר** את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים כי בחזק יד הוציא יקנוק אתכם מזה ולא יאכל חמץ:

ב. השבת.

שמות פרק כ (א) **זְכוֹר** את יום השבת לקדשו:

ג. המן.

דברים פרק ח (ב) **זְכוֹר** את כל הדרך אשר הוליכך יקנוק אלהיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר <מצותו> מצותיו אם לא: (ג) ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעו אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יקנוק יחיה האדם:

ד. מעשה עמלק הרשע.

דברים פרק כה, יז-יט (יז) **זְכוֹר** את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים: (יח) אשר קרד בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה ענף ונגע ולא נרא אלהים: (יט) והיה בהניח יקנוק אלהיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר יקנוק אלהיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים **לא תשכח**: פ

ה. מעמד הר סיני.

דברים פרק ד (ט) רק השמר לך ושמר נפשך מאד **פן תשכח** את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך: (י) יום אשר עמדת לפני יקנוק אלהיך בחרב באמר יקנוק אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בנייהם **למדו**: **אבן עזרא**: רק השמר לך - הטעם, אם תשכח כל דבר, אל תשכח יום אשר עמדת בסיני.

ו. מה שהקציפו אבותינו לקדוש ברוך הוא במדבר ובפרט בעגל.

דברים פרק ט (ז) **זכר אל תשכח** את אשר הקצפת את יקנוק אלהיך במדבר למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה ממרים הייתם עם יקנוק:

ז. מה שיעצו בלק ובלעם לעשות לאבותינו למען דעת צדקות ה'.

מיכה פרק ו (ה) עמי **זְכוֹר** נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אתו בלעם בן בעור מן השטים עד הגלגל למען דעת צדקות יקנוק: - **מצודת דוד**: כל הטובה הזאת עשה עמכם למען תדעו צדקות ה' שעושה לפניכם משורת הדין:

ח. מעשה מרים הנביאה.

דברים פרק כד (ט) **זְכוֹר** את אשר עשה יקנוק אלהיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים: ס

ט. מצות זכירת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל.

דברים פרק ח (יח) **זְכוֹר** את יקנוק אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיך כיום הזה: פ

י. זכירת ירושלים, תבנה ותבונן במהרה בימינו, אמן.

תהלים פרק קלז (ה) **אם אשכחך** ירושלים תשכח מימי: (ו) תדבק לשוני לחפי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי:

Lucy Dawidowicz, What is the Use of Jewish History, p5

The great historic myths that were fashioned out of historical reality and integrated into the living traditions of Judaism and of the Jewish people are the products of a process of selection whose criterion may have been the usefulness of their remembrance in serving a national Jewish purpose. For many centuries, those who determined how the history of the Jews' past was to be told had the power and authority to so – kings, prophets, priests, and, for well over fifteen hundred years thereafter, **rabbis**. It was they who molded Jewish historic consciousness out of the events of the past, appropriating history in the service of Jewish survival and of the survival of Judaism.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כה עמוד א - ב

משנה...גמרא. תנו רבנן: יש נקרין ומתרגמין, ויש נקרין ולא מתרגמין, ויש לא נקרין ולא מתרגמין ...

פירושים	הסבר המשנה/הגמרא	הוראה	מעשה	מ/ג
בית הבחירה למאירי - ואין חוששין לכבודן של ישראל ר' עובדיה מברטנורא - משום יקרא דירושלים	פשיטא! לאפוקי מדרבי אליעזר. דתינא: מעשה באדם אחד שהיה קורא למעלה מרבי אליעזר הודע את ירושלים את תועבותיה, אמר לו: עד שאתה בודק בתועבות ירושלים - צא ובדוק בתועבות אמך. בדקו אחריה ומצאו בו שמץ פסול.	נקרא ומתרגם	רבי אליעזר אומר: אין מפטירין + יחזקאל ט"ז + בהודע את ירושלים את תועבותיה,	מ/ג
	פשיטא! מהו דתימא: ליחוש לכבודו דבנימין, קמשמע לן.	נקרא ומתרגם	מעשה פילגש בגבעה	ג
	פשיטא! - מהו דתימא: ליחוש לכבודן של ישראל. קמשמע לן: כל שכן דניחא להו דהויא להו כפרה.	נקרא ומתרגם	מעשה עגל הראשון	מ/ג
רש"י - ומה שחזר אהרן וספר המעשה הוא קרוי מעשה עגל השני, הוא שכתוב בו ויצא העגל הזה, ולא יתרגם, פן יטעו עמי הארץ ויאמרו ממש היה בו שיצא מאליו, אבל המקרא אין מבינין.	איזה מעשה עגל השני? - מן + שמות ל"ב+ ויאמר משה עד וירא משה. תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: לעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו. שמתוך תשובה שהשיבו אהרן למשה פקרו המערערים, שנאמר + שמות ל"ב+ ואשלכה באש ויצא העגל הזה.	נקרא ולא מתרגם	מעשה עגל השני	מ/ג
בית הבחירה למאירי - משום ישא שלא יבואו לומר שיש לפניו משוא פנים	מאי טעמא? משום דכתיב + במדבר ו' + ישא [ה' פניו אילך].	נקראין ולא מתרגמין	ברכת כהנים	מ/ג
רמב"ם על משנה חגיגה ב: א - במעשה בראשית למדעי הטבע והמחקר בראשית הבריאה	פשיטא! - מהו דתימא: אתו לשילי מה למעלה מה למטה, ומה לפנים ומה לאחור, קמשמע לן.	נקרא ומתרגם	מעשה בראשית	ג
רמב"ם על משנה חגיגה ב: א - על כללות המציאות ועל מציאות הבורא ודעתו ותארו וחיוב הנמצאים ממנו והמלאכים והנפש והשכל הדבק באדם ומה שאחרי המות. ומחמת חשיבות שני המדעים הללו הטבעי והאלהי ובצדק החשיבום, הזהירו מללמדם כשאר המדעים הלמודיים, וידוע שכל אדם בטבעו משתוקק לכל המדעים בין שהוא טפש או חכם, ואי אפשר לאדם שלא יחשוב בשני המדעים האלו בעיון ראשון, ומשליט מחשבתו עליהם בלי שיהיו לו הקדמות ולא נכנס בשלבי המדע, לפיכך מנע מזה והזהיר על כל.		נקראין ומתרגמין אין מפטירין ורבי יהודה מתיר (הלכה כר"י)	מעשה מרכבה	מ
	פשיטא! - מהו דתימא: ליחוש דלמא פייגא דעתייהו דצבורא [יהיו מיואשים], קמשמע לן.	נקרין ומתרגמין	קללות וברכות	ג
	פשיטא! - מהו דתימא: ליחוש דלמא אתו למעבד מיראה, קמשמע לן.	נקרין ומתרגמין	אזהרות ועונשין	ג
רש"י חיישינן לגנותו. בית הבחירה למאירי - וענין מתרגם ר"ל בבית הכנסת שהוא הפרסום הגדול הא כל אחד בביתו אין לך דבר שאינו מתרגם.		נקרא ולא מתרגם	מעשה ראובן	מ/ג
	פשיטא! - מהו דתימא: ליחוש [חשש] לכבודו דיהודה, קמשמע לן: שבחיה הוא דאודי [שהודה].	נקרא ומתרגם	מעשה תמר ויהודה	מ/ג
בית הבחירה למאירי - אין חוששין לכבוד אברהם כי אין קורבה לפחותים עם הנכבדים כלל	פשיטא! - מהו דתימא: ליחוש לכבודו דאברהם, קמשמע לן.	נקרא ומתרגם	מעשה לוט ושתי בנותיו	ג
שמואל ב פרק יג (א) וַיְהִי אַחֲרַי כֵּן וְלֹא־בָשָׁלוּם בֶּן דָּוִד אַחֻת לְפָהּ וּשְׂמָהּ תָמָר וַיֵּאָהֱבָהּ אֲמִנוֹן בֶּן דָּוִד ...	פשיטא! - מהו דתימא: ליחוש ליקריה דדוד, קמשמע לן. והא אמרת מעשה אמנון ותמר נקרא ומתרגם! - לא קשיא: הא - דכתיב אֲמִנוֹן בֶּן דָּוִד , הא - דכתיב אֲמִנוֹן סַתְמָא .	נקרא ומתרגם לא נקרין ולא מתרגמין	מעשה אמנון ותמר מעשה אמנון ודוד	מ/ג

R. Reuven P. Bulka Best-Kept Secrets of Judaism, p37

We realize the importance of our collective history and the need to connect to our past and our roots as part of the continuing tradition that is transmitted from generation to generation. By remembering the good and the bad, we establish that the link with the past is a complete connection not a selective connection — that we are instructed by the bad as much as we are inspired by the good.